

1353 objektumot tártunk fel. Most a lelőhely K-i részén, a bronzkori és avar kori temetőket folytatásán (esetleges záródását) szeretnénk volna felderíteni. A 2008. évi feltárás során 540 m²-es felületen 45 objektumot, közöttük az urnamezős kultúra 20 urnasírját tártuk fel. Két padmalyos, 9. századi, avar sír került elő, kiemelkedő lelet egy díszített agancs „sótartó”. A temetkezések mellett feltárt bronzkori és római kori telepobjektumok szerény leletanyagot szolgáltatottak. A feltárás K-i részén a lelőhely K-i szélét elértük, ebben az irányban sem a települések, sem a temetőket nem folytatódhatnak. Az újabb bronzkori és avar sírok azonban azt jelzik, hogy mindkét temető É-i irányban folytatódik, illetve folytatódhat.

Munkatársak: Molnár István és Németh Péter Gergely régészek, Cserép Tamás ásatási technikus, Ambrus Edit, Balla Krisztián és Nyári Zsolt rajzoló, Gál Zoltán adattáros.

HONTI SZILVIA

11. Balatonújlak, Felső-dűlő

(Somogy megye) R

2008. július 22-én a Marcali-Lók és Balatonújlak közötti gázvezeték fektetése közben végzett régészeti felügyelet során egy objektum került elő, egy nagyobb rézkori (badeni kultúra) gödör szélé. Eredménytelen terepbejárást végeztünk az objektum környékén. A Felső-dűlőre bizonytalanul lokalizálható a római temető, de ennek nincs nyoma. Mivel a gázárók a terület K-i részét átszelte, római leletek felbukkanására számítottunk, de a gázárókban megfigyelhető volt egy jelentős lemosódás, lehet, hogy a temető mélyebben van.

Munkatárs: Cserép Tamás és Nyári Zsolt.

NÉMETH PÉTER GERGELY

12. Balatonvilágos, Barackos utca 8.

(Veszprém megye) Ró

2008. március 10–12. között új lakóház építéséhez kapcsolódóan végeztünk próbafeltárást. A telek (Hrsz.: 303/14) az egykori állami gazdaság területére esik, mélyen alászántott a talaj. A felszínen szórvány kora római kerámiatöredékeket gyűjtöttünk. A feltárást 6 kutatóárokkal végeztük, közülük négyben találtunk régészeti jelenséget: a 2. sz. árok Ny-i felében 80 cm-nél egy hamus, szürkés vörös folt, korai római leletanyaggal. A 3–5. sz. árokban egy K–Ny-i irányú árok, korai római kerámiával és nagy mennyiségű állatcsonttal. Az 5. sz. árok É-i sarkában három folt, szintén korai római (igaz kis mennyiségű) leletanyaggal.

CSIRKE ORSOLYA

13. Balástya határa

(Csongrád megye) Sza, Á

2008. március 31. és április 11. között a település több pontján végeztünk megelőző feltárást a Városföld–Al-

gyó között épülő gázszállító vezeték balástyai építési területén.

Felső Gajgonya (CSMÉ 14. lh.): A munkaterületen mintegy 50–60 cm vastagságban távolítottuk el a humuszt. Az É–D-i hossz tengelyű, téglalap alakú szelvény nagysága 500 m² volt. Közel egyenletes eloszlásban, bár a szelvény É-i végének irányába megfigyelhető volt némi sűrűsödés, több objektum foltja bontakozott ki a sárga altalajon.

Csak településre utaló jelenségek kerültek elő, végeredményben 50 objektum: 35 gödör, 10 cölöplyuk, 4 árok, illetve egy, talán épületnek tartható objektum részlete is napvilágra került. Az 50 objektum többsége a szarmata korszakra datálható. Némely objektumról datáló leletanyag hiányában nem dönthető el a pontos időrendi besorolás, de a feltárás összesítő képe alapján a szarmata településhez tartozhattak.

A gödörobjektumok közül több méhkas alakú, de vannak ovális, illetve kör alakúak is. Az objektumok közül jelentősnek tarthatjuk a terület ÉK-i sarkában elhelyezkedő kettős tagolású árkot, amely talán vízelvezető funkciót töltött be. A szelvény Ny-i szelvényfala alá benyúlva helyezkedett el a 22. sz. objektum, melynek valószínűleg csak kb. a felét tudtuk feltárni. Alakja, mérete és a benne lévő nagy mennyiségű leletanyag alapján valamilyen földbe mélyített építmény lehetett.

Őszeszek határrész, Sospál-halom mellett (CSMÉ 17. lh.): A lelőhely É-i részén mintegy 30–40 m hosszban az objektumok feltárása nem volt lehetséges a talajvíz miatt. A felső termőréteg vastagsága átlagosan 50–60 cm között váltakozott. Itt értük el a sárga, homokos altalajt. A feltárt szelvény nagysága 2019 m².

A feltárt 123 objektum két korszakhoz tartozott. Zömük a szarmata korszakra datálható. Ebből az időszakból megtaláltuk mind a település, mind a temető egy-egy részletét. A szarmata időszakra datálható objektumok közel feléből (55-ből) nem került elő korszakhatározó leletanyag, de a feltárás összesítő képe alapján ehhez az időszakhoz tartozhattak. A vizsgált jelenségek zöme (68) gödör volt, de viszonylag sok cölöphely (22), 16 árok-szakasz, illetve egy, talán épületnek tartható objektum részlete is napvilágra került. A települési objektumok többsége gabonatarló gödör, amelyek közül több méhkas alakú, de voltak ovális, illetve kör alakúak is.

A legváratlanabb egy szarmata temetőrészlet előkerülése volt a lelőhely D-i részén. Őt biztosan sírnak mondható objektum került elő ezen a részen, de ezenkívül 3–4 viszonylag nagyméretű, DK–ÉNy-i tájolású gödörről is feltehető, hogy sírgödörök lehettek. Az 5 sír közül csupán 2 tartalmazott ép csontvázat. E két sír mindegyikében 1-1 D–É-i tájolású női csontváz feküdt. Mellettük mellékletként fülbevaló, fibula, karperec, gyöngy és edény volt. A 122. sz. sírhoz tartozhatott a 23. sz. kerítő árok is. Magának a 122. sírnek a gödrét bolygatta a 106. sz. Árpád-kori árok, amely a csontvázat szerencsére nem érte el. Ugyanez az árok viszont megbolygatta a 123. sírt, ahonnan csak egy koponya került elő. A 109. sz. sír

szarmata kori rablás nyomát mutatta. A legérdekesebb a 25. sz. sír volt, ahonnan egy D-É-i tájolású, fej nélküli, erősen zsugorított csontváz került elő. Az öt sír helyzete alapján a temető valószínűleg folytatódik a Vilmaszállás-csatornához közeli dombhát gerincén K-Ny-i irányba.

Az Árpád-kori településobjektumok (5 gödör és 5 árok) a lelőhely D-i részében bolygatták a szarmata jelenségeket.

PALUCH TIBOR

14. Balástya határa

(Csongrád megye) B, Sza, Á, Kú, I

A MOL gázszállító-vezeték által érintett lelőhelyeken dolgoztunk 2008 márciusában.

Gajgonya (CSMÉ 15. lh.): A lelőhely a gázszállító-vezeték É-i nyomvonalán, Balástya határának ÉK-i részén, a Felső-Gajgonya határrészben található. A Gajgonyai-csatorna vonalától DNy-ra egy partos rész húzódik, amelyen a korábbi terepbejárások során szórványosan Árpád-kori és késő középkori-kora újkori felszíni településnyomok kerültek elő. A vezeték a lelőhelyet közel É-D-irányban vágta. A megelőző régészeti feltárás a vezeték tengelyében egy 50 m hosszú, és 5 m széles szelvényben történt március 18–21. között. A feltárás során 8 objektumot dokumentáltunk (4 cölöplyuk, 2 árok, 2 gödör). A legtöbb objektum sekély, csak ritkán mélyült le a felső homokréteg alatt húzódó fekete humuszos altalajig. A 250 m² nagyságú területen található objektumokból előkerült leletanyag megerősíti a korábbi terepbejárások eredményét. Egy gödörből Árpád-kori és egy árokból kora újkori kerámia került elő. A többi jelenség kora ismeretlen maradt.

CSMÉ 16. lh.: A lelőhely Balástya D-i határában, az E5 út Ny-i oldalán, a Kovács István-tanyától 200 m-re KÉK-re található. A lelőhelyen a korábbi évek terepbejárásai bronzkori, szarmata és Árpád-kori felszíni településnyomokat jeleztek. A vezeték nyomvonalán található 300 m hosszú és 5 m széles szelvény megelőző feltárását március 18–26. között végeztük. Az 1500 m² nagyságú terület gépi humuszolása után 25 objektum folyt bontakozott ki, ebből 16 gödör volt. A nagyméretű kerekded vagy ovális alakú gödrök a szelvény középső harmadában sűrűsödtek. Ezek a 3–4 m átmérőjű objektumok agyaggyerő helyek lehettek. A legtöbb itt található gödör bontását megnehezítette a feltörő talajvíz. Megfigyeltünk továbbá 4 cölöphelyet, és 5 árkot is. Az árkok többsége ÉK-DNy-i irányban keresztelte a szelvényünket, vagyis a magasabb területeket kötötte össze az alacsonyabb részekkel. Az előkerült leletanyag, amelyben a kerámia és az állatcsont közel egyenlő arányban volt jelen, meglehetősen töredékes. A korábbi terepbejárás során jelzett korok mind képviseltették magukat, bár a legtöbb objektum korát a lelethiány, vagy a lelet jellege miatt eldönteni nem tudtuk. Az elsődleges vizsgálat alapján a kerámiával datálható objektumok között szarmata és Árpád-kori jelenségek biztosan vannak. Több objektum kora ismeretlen. A leletek között több

korongolt, és kézzel formált kerámia is található. Egy Árpád-kori árokban vaskés töredékét leltük.

A leletek a Móra Ferenc Múzeum gyűjteményébe kerültek.

Munkatársak: Benedek András, Nagy Norbert.

PÓPITY DÁNIEL

15. Balástya, CSMÉ 18.–CSMD 1. lelőhely

(Csongrád megye) Sza, Á

A Pusztaszer–Balástya közötti MOL stratégiai gáztározó e két lelőhelyén 2008. március 25. és április 4. között megelőző feltárást végeztünk (1806 m²). Az 5 m széles és 370 m hosszú nyomvonal területén és annak környékén a korábbi terepbejárások szarmata és Árpád-kori telepre utaló leleteket eredményeztek. A kitűzött területen a nyomvonal É-i és középső részén 40 cm, a nyomvonal D-i részén 80–90 cm vastag homokos réteget termeltünk le. A fekete kötött homokos talajon 30 objektum folyt rajzolódott ki. Az objektumok közül 1 ház, 1 szabadtéri kemence, 20 gödör, 5 árok és 8 cölöplyuk. A bizonytalan korú cölöplyukak közül négy egy 150×150 cm-es, szögletes alakú felszín feletti építmény sarkaiban, a többi párosan vagy magányosan jelentkezett.

A szarmata objektumok nagyobb részét kerek alakú, ívelten szűkülő falú, 20–100 cm mély gödrök, kisebb részét keskeny vízvezető árkok alkották. A nyomvonal középső részétől É-ra szögletes alakú, félig földbe mélyített, 12,6 m² alapterületű ház került felszínre, melynek ÉK-i, DNy-i sarkában, illetve a közepén (a ház átlójában) egy-egy cölöplyukat bontottunk ki. A nyomvonal É-i szélétől D-re kb. 35 m-re egy nagyméretű, ovális alakú gödör közepén kemencemaradványt találtunk. A gödröt barna homokkal, majd világosszürke agyaggal töltötték fel és erre építették a kemencét. A mezőgazdasági munkák pusztítása miatt csak a 120×135 cm-es sütőfelületet találtuk meg, mely alatt szürke korongolt edénytöredékekből álló réteget figyeltünk meg. A leletanyagot a kézzel formált fazéktöredékek mellett korongolt szürke hombárhoz, duzzadt- és behúzott peremű tálakhoz, bikónikus testű edényekhez tartozó töredékek alkották. Egy gödörből római üveg pohár-töredék, a házból üveggyöngy került felszínre. Az egyik gödörben az állatcsontok mellett emberi állkapocs feküdt.

Az Árpád-kori sekély, kerek vagy szabálytalan alakú gödrök és vízvezető vagy kerítő árkok a nyomvonal É-i szélétől D-re, 50 és 100 m-re jelentkeztek. Betöltésükből kevés mennyiségű leletanyag (bogrács perem-, fazék oldaltöredéke) került elő.

GULYÁS GYÖNGYI

16. Balástya, CSMÉ 19. lelőhely

(Csongrád megye) I

A lelőhely Balástyától D-re, az E5 autóúttal párhuzamosan futó nyomvonalterületen, a Szél G.-tanyától ÉK-re található. Az első objektumokra utaló nyomok a